

Exempel på frågeställningar vid utredning av en elevs frånvaro

Forskningen rekommenderar att utredningen är multidisciplinär, vilket innebär att frånvaron ska undersökas utifrån flera perspektiv – pedagogiskt, psykologiskt, socialt och medicinskt. Utredningen ska också vara multimodal vilket betyder att information inhämtas från olika källor såsom elev, vårdnadshavare och skola. Vidare lyfts att utredningen behöver utföras brett och systematiskt vilket innebär att frågor behöver ställas på samtliga riskområden- skola, individ, familj och kamrater eller andra sociala faktorer.

Det är av vikt att eleven och vårdnadshavare (vid omyndig elev) är delaktiga i utredningen både för att få ett underlag men även för att stärka relationerna mellan hem och skola vilket i sin tur lägger grunden för att hjälpa eleven tillbaka i skolgång.¹ Nedan följer exempel på frågeställningar som stödjer och utmanar närvaro. Välj relevanta frågor och utforma dem efter person, situation och förutsättningar.

Faktorer som är relaterade till skolan

- När och hur startade elevens skolfrånvaro?
- Hur har elevens skolgång sett ut över tid?
- Hur ser elevens närvaromönster ut? Finns det särskilda ämnen, lektioner eller aktiviteter som eleven alltid respektive aldrig närvarar på?
- Hur ser elevernas frånvaromönster ut på gruppnivå? Finns det fler elever som har frånvaro från samma lektioner eller samma tidpunkter?
- Hur ser frånvaromönster ut på organisationsnivå? Finns det organisatoriska faktorer som påverkar t.ex. förflyttningar till andra byggnader eller annan skola, håltimmar/schema, personalbyten?
- Finns det en utredning av behov av särskilt stöd och ett åtgärdsprogram kring eleven? Vad visar utredningen? Vilka åtgärder har skolan provat och vilket resultat har de gett?
- Hur är den pedagogiska lärmiljön (t.ex. arbetssätt, arbetsmaterial, metoder, struktur, tydlighet, flexibilitet, extra anpassningar, särskilt stöd, kompensatoriska hjälpmedel, digitala lärresurser, schema, bild- och teckenstöd) anpassad efter elevens behov och förutsättningar?
- Hur är den fysiska lärmiljön (t.ex. placering, klassrum, matsal, korridorer, omklädningsrum, skolgård, toaletter, ljud- och ljusmiljö, synintryck, möbler/möblering och inredning) anpassad efter elevens behov och förutsättningar?
- Hur är den psykosociala lärmiljön (t.ex. värdegrund, socialt klimat, trygghet och gemenskap i skolan/undervisningsgruppen, bemötande och relationer mellan lärare, övrig personal och elever) anpassad efter elevens behov och förutsättningar?
- Hur är elevens relationer till vuxna respektive klasskompisar?

¹ Ifous rapportserie 2020:3. Att utreda närvaroproblem i skolan. Sammanfattning av forskning och en praktisk vägledning.

- Vilka vuxna på skolan har eleven bra relation till?
- Finns det förutsättningar för de professionella på skolan att samarbeta, utbyta erfarenheter och ha dialog kring elevens lärande och utveckling?
- Hur fungerar registreringen av närvaro/frånvaro på skolan? Finns det samsyn kring närvaroregistrering på skolan t.ex. registreras närvaron/frånvaro på samma sätt?
- Vilka rutiner finns för hantering av frånvaro?
- Vem ansvarar för att följa upp frånvaro på individ-, grupp- och organisationsnivå?

Faktorer som är relaterade till individen

- Hur upplevs elevens mående?
- Hur upplevs elevens skolsituation (trygghet, trivsel, måluppfyllelse, socialt nätverk etc.)?
- Hur önskar eleven att en skoldag ska se ut (starttid, sluttid, pauser, innehåll, arbetssätt, bemötande etc.)?
- Vad gör att eleven går till skolan och deltar på lektionerna?
- Vad skulle kunna få eleven till att bli mer närvarande i skolan?
- Vad hjälper eleven att komma iväg till skolan eller gå in på lektionerna/stanna kvar på lektionerna?
- Vad i skolan gör att eleven inte går till skolan eller inte går in på lektion, eller lämnar skolan innan skoldagen är slut?
- Vilken hjälp önskar eleven få från lärare eller annan skolpersonal, vårdnadshavare eller andra aktörer?
- Finns det något i elevens hemmiljö som gör att eleven är hemma i stället för att gå till skolan?
- Vad gör eleven när eleven har skolfrånvaro och inte är sjuk eller ledig?
- Finns det särskilda ämnen, lektioner eller aktiviteter som eleven tycker bättre om?
- Hur är elevens förmåga att påbörja och slutföra uppgifter?
- Hur är elevens förmåga att planera och strukturera sitt skolarbete?
- Vilka är elevens främsta styrkor?
- Hur ser elevens kognitiva förmågor ut?
- Hur ser elevens sociala färdigheter ut?
- Hur upplever eleven raster?
- Har eleven behov av stöd utifrån fysiska, psykiska och eller neuropsykiatriska faktorer?
- Finns eller har det funnits kontakt med externa aktörer såsom Bup, BuH, SoF, ungdomsmottagningen etc.? På vilket sätt har skolan varit delaktig i samverkan med ovanstående aktörer?

Sociala faktorer som har samband med familj, bostadsområde och kamrater

- Var befinner sig eleven när eleven inte är i skolan?
- Hur ser familjesituationen ut kring eleven? Hur är relationerna inom familjen? Hur ser det ut med kompisar? Finns det andra viktiga vuxna?
- Hur påverkas vårdnadshavarna av elevens problematiska skolfrånvaro?
- Hur ser vårdnadshavarnas förväntningar ut på sitt barns skolprestationer?
- Vad gör vårdnadshavarna när eleven är frånvarande från skolan (är de hemma, på jobbet eller med barnet)?

- Hur är relationen mellan skola och vårdnadshavare? Finns det ett ömsesidigt förtroende mellan skola och vårdnadshavare?
- Hur ser skola och vårdnadshavare på vem som har ansvar för elevens närvaro?
- Hur är vårdnadshavarnas förmåga att stödja sitt barns skolgång?
- Hur ser familjens rutiner ut gällande sömn, mattider och aktiviteter?
- Har det hänt något i familjen som kan påverka situationen i skolan?
- Finns det något hemma som bidrar till att eleven är hemma i stället för att gå till skolan?
- Vilket stöd/hjälp får eleven hemifrån med att komma till skolan och gå på lektionerna?
- Vilka fritidsintressen finns eller har funnits hos eleven?
- Finns det faktorer i bostadsområdet som påverkar den problematiska skolfrånvaron?
- Finns det misstankar om att elevens far illa? Har det gjort orosanmälningar från skolan? Utöver oro kring skolfrånvaro, vilka andra anledningar till oro för elevens hälsa och utveckling finns? Har orosanmälan lett till utredning? Har familjen/eleven erbjudits insats? Finns pågående insats?
- Finns eller har det funnits kontakt och samverkan med externa aktörer såsom Bup, BuH, SoF, ungdomsmottagningen etc.? Upplever skolan att det finns behov av samordning av insatser kring eleven? Används i så fall SIP (samordnad individuell plan) som ett verktyg?

Exempel på analysfrågor

- Vad är orsaken till frånvaron över tid? Vilka utlösande faktorer har startat den problematiska skolfrånvaron? Vilka faktorer vidmakthåller den problematiska skolfrånvaron?²
- Vilka sårbarhetsfaktorer kan skolan identifiera utifrån kartläggningen?
- Vilka faktorer stödjer närvaro (skyddsfaktorer) och vilka faktorer utmanar närvaro (riskfaktorer) utifrån kartläggningen?
- Vilka behov har skolan utifrån kartläggningen? Vilka förändringsprocesser krävs och vilket stöd behöver skolan i detta arbete?
- Vilka behov har eleven utifrån kartläggningen och vilka anpassningar och vilket eventuellt särskilt stöd behöver skolan upprätta för att öka elevens närvaro?

² Den utlösande faktorn är den orsak som inledningsvis förklarar skolfrånvaron och sedan vidmakthålls frånvaron ofta av andra faktorer, till exempel upplevelsen av att ha kommit efter i skolarbetet. Sårbarhetsfaktorer som kan påverka frånvaron är till exempel att elever kan ha höga krav på sig själva, brottas med oro, nedstämdhet och ångest eller ha en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (SOU, 2016:94; Gren Landell, 2018).

Faktorer som stödjer närvaro (skyddsfaktorer) och faktorer som utmanar närvaro (riskfaktorer)

Att stärka skyddsfaktorer och minimera riskfaktorer är ett effektivt sätt att främja närvaro och förebygga frånvaro.

Närvaromodell

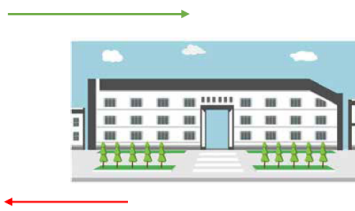
Faktorer som får eleven att gå hemifrån, till exempel:

- Rutiner
- Positiv bild av skolan

Faktorer som lockar eleven till skolan, till exempel:

- Positivt skolklimat
- God skolanknytning
- Tillgänglig lärmiljö

Faktorer som får eleven att stanna hemma, till exempel:

- Ta hand om familjemedlem
- Separationsångest – att vara ifrån förälder
- Fördelar som att spela datorspel, äta det man vill

Faktorer som ökar elevens motstånd mot skolan, till exempel:

- Dålig relation mellan lärare och elev
- Mobbning/kränkningar
- Personalbyten, övergångar mellan skolor, klasser och stadier
- Ej sammanhängande skoldagar, håltimmar

Källa: Att utreda närvaroproblem i skolan, Ifous rapportserie 2020:3

Typiska riskfaktorer

SKOLA • Skolbyten • Håltimmar • Bristande uppmärksamhet på närvaro/frånvaro • Undervisningen för svår, för lätt eller omotiverande • Svag/dålig relation lärare-elev • Stökig skolmiljö • Förflyttningar • Kränkning/mobbning	FAMILJ • Psykiska besvär, somatisk sjukdom, missbruk hos vårdnadshavare • Ekonomiska faktorer • Svagt stöd för skolgången från vårdnadshavare • Överbeskyddande förälder • Ensamstående förälder • Kulturella/religiösa skäl • Konflikter hemma
ELEV • Nedstämdhet, depression • Oro, ångest • Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning • Inlärningssvårigheter • Somatisk sjukdom	KAMRATER • Gruppträck- bristande samhörighet/gemenskap • Antisocialt beteende-identitetsskapande • Bristande anknytning till skolan

Källa: SOU 2016:94